Raadsvoorstel

Raadsvergadering
08-11-2022

Agendapunt

Nummer
22int07546

Onderwerp
Begroting 2023-2026

Aan de gemeenteraad.

Samenvatting voorstel
We zijn trots op Borne. In deze onzekere tijden wordt de gemeenteraad voorgesteld om een meerjarig sluitende begroting vast te stellen waarin de autonome ontwikkelingen en de door de raad genomen besluiten tot en met de Kaderbrief 2023-2026 zijn opgenomen. De septembercirculaire geeft een structureel voordeel van ongeveer € 700.000 dat, samen met het begrotingssaldo, benut kan worden voor nieuwe beleidsvoorstellen.

De raad wordt vervolgens voorgesteld om de eerste begrotingswijziging vast te stellen. Hierin worden de structurele middelen gezet voor verhoging van de stelpost Prijscompensatie (prijsstijgingen projecten en sociaal domein), buurtsportcoaches, invoering van de Wet open overheid, de stelpost Beleidsontwikkeling en het Huis van Borne. Met incidentele middelen worden impulsen gegeven aan de prioriteiten uit het Borns akkoord. Ook met de eerste begrotingswijziging zijn we financieel op orde. De opgaven voor bestuur en samenleving op het gebied van bestaanszekerheid, klimaat, vertrouwen en transparantie, kostenstijgingen, wonen en een inclusieve samenleving vragen de komende jaren bestuurskracht en samenwerking.

1 Inleiding
Hierbij biedt het college, overeenkomstig artikel 190 van de Gemeentewet, de meerjarenbegroting 2023-2026 ter besluitvorming aan. De basis voor deze begroting is het bestaande beleid, de meicirculaire gemeentefonds en de kaderbrief 2023-2026. De financiële begroting is structureel en reëel in evenwicht.

De richtinggevende uitspraken van de gemeenteraad bij de kaderbrief heeft het college omgezet in een aantal voorstellen voor intensivering van bestaand beleid en voor nieuw beleid. Uitgangspunt voor deze voorstellen zijn de speerpunten van de gemeenteraad, zoals vastgelegd in het Borns Akkoord en de verplichtingen die voortvloeien uit nieuwe wet- en regelgeving. Daarbij heeft het college rekening gehouden met het werkprogramma van de coalitiefracties. Deze beleidsvoorstellen worden samen met de effecten van de septembercirculaire ter besluitvorming voorgelegd.

Door de beperkte structurele ruimte na 2025 wordt een aantal voorstellen incidenteel gedekt, terwijl structurele financiering eigenlijk wenselijk is. De doelen op het gebied van energietransitie zijn hier een voorbeeld van.

Bij de behandeling van de kaderbrief in juli heeft de raad stilgestaan bij de maatschappelijke ontwikkelingen die het leven in Borne en ver daarbuiten beïnvloeden. Vooral de gevolgen van prijsstijgingen en inflatie zijn sinds de bespreking van de kaderbrief duidelijk merkbaar voor onze inwoners. Niet alleen lagere inkomens hebben moeite om elke maand rond te komen. Steeds meer mensen en gezinnen kunnen hun dagelijkse boodschappen en energierekening niet meer betalen. Ondanks de maatregelen die de rijksoverheid heeft aangekondigd, lijkt het onvermijdelijk dat we als gemeente ook te hulp moeten schieten. In deze begroting zijn daarvoor geen voorstellen opgenomen. We gaan op 25 oktober met uw raad in gesprek over de rol die we kunnen spelen om groeiende armoede tegen te gaan. Eventuele maatregelen kunnen worden gedekt uit de reserve beleidsontwikkeling.

Ook de gemeente ervaart onzekerheid. De inflatie blijft stijgen (17,1% in september) en zorgt voor verder toenemende kosten van projecten en programma's. Ook onze energierekening gaat fors omhoog. Gemeenteraad en college willen blijven investeren in de samenleving én een financieel gezonde gemeente zijn en blijven. We zullen als raad en college bestuurskracht moeten tonen door onze schouders onder onze ambities te zetten en samen te kijken op welke manier we het beste kunnen omgaan met toenemende kosten.

De indeling van de programma's sluit aan bij de speerpunten van het Borns Akkoord. Ook in de toelichting op de voorstellen sluiten we hierop aan. Door de beperkte structurele ruimte geven we nu prioriteit aan wettelijke verplichtingen zoals de Wet open overheid en maken we gebruik van incidentele middelen om een impuls te geven aan de speerpunten uit het raadsakkoord. Hiermee geven we invulling aan het raadsbesluit om de prioritaire ambities uit het raadsakkoord 2022-2026 leidend te laten zijn voor te maken keuzes.

2 Beoogd resultaat
Het doel van de meerjarenbegroting 2023-2026 is om de raad en de Bornse samenleving inzicht te geven in de verwachte inkomsten en uitgaven van de gemeente en de te realiseren beleidsdoelen. Hiermee kunnen zij zich een oordeel vormen over de financiële positie en de afweging van de beleidskeuzes van Borne.
Voor de raad biedt de begroting een kader om beleidskeuzes te maken en te sturen op prioriteiten voor deze raadsperiode. De begroting is voor het college het financiële kader voor de jaarschijf 2023. Met het vaststellen van de begroting voldoet de gemeente aan artikel 190 van de Gemeentewet.

3 Argumenten
1.1 Autonome ontwikkelingen zijn opgenomen in begroting
De begroting is gebaseerd op de jaarschijf 2023 van de vorige begroting. Zoals toegelicht in de Kaderbrief 2023-2026 zijn de autonome ontwikkelingen opgenomen in de begroting 2023. Het verschil van ruim € 1 miljoen voordelig wordt verklaard door de meicirculaire (€ 3 miljoen voordeel), indexaties sociaal domein (€ 878.000 nadeel), bijdragen verbonden partijen (€ 500.000 nadeel), hersteloperaties sport (€ 200.000 nadeel), niet-doorbelaste rente naar grondexploitaties (€ 300.000 nadeel) en overige mutaties (€ 100.000 nadeel).

1.2 Besluiten bij de Kaderbrief 2023-2026 zijn opgenomen in de begroting
Conform besluitvorming bij de kaderbrief zijn in de begroting de volgende structurele componenten opgenomen:
- de reservering van € 550.000 voor herverdelingseffecten gemeentefonds is vervallen;
- de structurele lasten van eerdere raadsbesluiten voor een bedrag van € 355.000;

- de incidentele lasten van eerdere raadsbesluiten voor een bedrag van € 1.022.000;
- de autonome ontwikkelingen voor een bedrag oplopend tot € 2.392.000 nadelig;
- in de jaarschijf 2026 is uitgegaan van 75% van de extra middelen jeugdzorg uit de algemene uitkering gemeentefonds.

2.1 Meerjarenbegroting is structureel en materieel sluitend
Op grond van artikel 203 van de Gemeentewet bepaalt het college van Gedeputeerde Staten van Overijssel voor 1 januari 2023 of de begroting in aanmerking komt voor repressief toezicht. De voorliggende begroting voldoet aan de eisen voor repressief toezicht, omdat zowel het begrotingsjaar 2023 als de jaarschijven 2024-2026 een positief, structureel saldo hebben. Ook na besluitvorming over de eerste wijziging blijven alle jaren structureel in evenwicht.

2.2. De (egalisatie)voorziening reiniging is 2024 leeg, waardoor de tarieven voor afvalstoffenheffing verhoogd moeten worden.
In 2024 is de voorziening reiniging leeg. Hierop kan in 2023 worden ingespeeld, willen we in 2024 niet voor een voldongen feit komen te staan. Inwoners hebben de afgelopen jaren een tarief betaald dat niet kostendekkend was. Dit is jaarlijks aangevuld vanuit de voorziening reiniging. Om de kosten van afvalinzameling en afvalverwerking te kunnen blijven dekken, is een verhoging van het tarief nodig. Deze tariefsverhoging is administratief vanaf 2024 verwerkt in het meerjarenperspectief. Omdat veel mensen worden geconfronteerd met hogere prijzen voor boodschappen en energie willen wij kijken hoe we de negatieve gevolgen van deze tariefsverhoging zo goed mogelijk kunnen beperken, zeker voor de lagere inkomens. Daarvoor werken we een aantal scenario's uit waaronder (tijdelijke) verruiming van de kwijtschelding en compensatie via andere woonlasten. Ook het loslaten van de kostendekkendheid van de tarieven is een mogelijkheid die elders in de begroting moet worden opgevangen. De uitwerking van deze scenario's wordt aan u voorgelegd bij de tarievenverordeningen eind 2022.

2.3 Stelposten en ombuigingen
Om duidelijkheid te scheppen over het gebruik van stelposten (Welke kennen we? Hoe worden ze gebruikt?) is een visie op stelposten en ombuigingen opgenomen in het programma Financieel gezond binnen de begroting. Hierin wordt ook voorgesteld om geen ombuigingen meer in de begroting op te nemen, tenzij er een concreet plan onder ligt.

2.4 Ombuiging sport
Naar verwachting worden de ombuigingen op het gebied van Cultuur en Maatschappelijke participatie gerealiseerd. Van de oorspronkelijke taakstelling op Sport resteert in 2023 incidenteel nog € 205.000 en vanaf 2024 structureel € 265.000. Voorgesteld wordt deze ombuiging drie jaar incidenteel door te schuiven. Na de evaluatie van het sportbedrijf en de oplevering van 't Wooldrik wordt bij het begrotingstraject 2026 bekeken hoe met deze ombuiging definitief om te gaan.

3.1 Septembercirculaire geeft een voordelig resultaat
De begroting 2023 is gebaseerd op de meicirculaire gemeentefonds. De effecten van de septembercirculaire zijn opgenomen in de eerste begrotingswijziging. Met de septembercirculaire 2022 informeert het Rijk de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds voor de jaren 2022 en verder. Belangrijkste onderwerpen in de septembercirculaire zijn:
- een stijgend structureel accres tot en met 2026
- gemeenten ontvangen in 2026 een eenmalige rijksbijdrage van in totaal € 1 miljard als compensatie voor de gewijzigde financieringssystematiek;

- gemeenten ontvangen in 2022 een incidenteel voorschot op de onderschrijding van het BTW-compensatiefonds van € 321 miljoen;
- er zijn meerdere taakmutaties, waaronder een aanvullend incidenteel bedrag van € 550 miljoen in 2022 voor energietoeslag;
- voor een tegemoetkoming in de extra invoeringskosten van de Omgevingswet wordt in 2022 een decentralisatie-uitkering van € 151 miljoen aan de gemeenten toegekend;

4.1 Resultaat van septembercirculaire kan gebruikt worden als dekking voor nieuwe voorstellen
Het financiële effect van de septembercirculaire 2022 voor Borne is positief. Taakmutaties en de mutaties op de integratie-uitkeringen en decentralisatie-uitkeringen zijn opgenomen op de stelpost taakmutaties gemeentefonds en zijn beschikbaar voor de taken die we als gemeente van het Rijk moeten uitvoeren. De extra vrij besteedbare ruimte uit de septembercirculaire is € 706.000 in 2023, € 690.000 in 2024, € 661.000 in 2025 en € 1.702.000 in 2026 waarvan € 998.000 incidenteel.
Het voordelig resultaat van structureel € 706.000 in 2023 is vrij besteedbaar voor nieuw beleid. Door dit toe te voegen aan het saldo van de begroting kan dit als dekking worden gebruikt voor nieuwe beleidsvoorstellen.

5.1 Voorstellen voor een groeiende, leefbare gemeente
De ambitie is om een voldoende gevarieerd en toekomstbestendig woonaanbod te realiseren dat aansluit bij de woonbehoefte in de kernen. Hiervoor wil de raad de woonvisie 2022-2032 samen met inwoners vormgeven en zelf meer betrokken zijn bij het proces. Met de woonvisie wil de raad de vraag ‘in welke mate wil de gemeente Borne doorgroeien?’ beantwoorden. Speciale aandacht wordt gevraagd voor mogelijkheden om innovatieve en betaalbare woonvarianten te ontwikkelen.

Wonen en zorg, opvang van vluchtelingen, vierde fase Bornse Maten, huisvesting statushouders, problemen op de woningmarkt, (boven)regionale afspraken, omgevingsvisie en verduurzaming en groot onderhoud van wijken vragen om een gecoördineerde aanpak op het gebied van wonen. De woonvisie is hiervoor het startpunt. We stellen voor om voor de woningbouwimpuls van 2023 tot en met 2025 jaarlijks € 120.000 beschikbaar te stellen.

6.1 Voorstellen voor een klimaat-neutrale gemeenschap
De ambitie is om Borne in 2050 een klimaat-neutrale gemeenschap te laten zijn. Hiervoor wil de raad in een integraal programma Duurzaamheid tussendoelen voor 2026 en 2030 opnemen. De integrale aanpak omvat het ruimtelijke en sociale domein. De mogelijkheden voor zonne-energie, windenergie en energieopslag in Borne worden geïnventariseerd en de CO2-reductie wordt gemonitord. Als centrale opgave ziet de gemeenteraad om samenwerking met en participatie van inwoners goed vorm te geven. De raad wil zelf vooraf betrokken zijn bij het bepalen van het ambitieniveau. De gemeente zal zelf het goede voorbeeld moeten geven en voldoende middelen en capaciteit beschikbaar moeten stellen om de ambities op het gebied van duurzaamheid te kunnen realiseren.

Voor een brede aanpak van duurzaamheid wordt gewerkt aan een programma Duurzaamheid. De uitvoering van het programma Energietransitie heeft in 2022 vertraging opgelopen. Beleidsmatige verankering van de energietransitie in de organisatie is noodzakelijk. Ook voor de uitvoering van projecten binnen de pijlers van het programma is extra capaciteit nodig. Wij stellen u daarom voor om voor de uitvoering energietransitie van 2023 t/m 2025 jaarlijks € 191.000 beschikbaar te stellen.

7.1 Voorstellen voor een inclusieve samenleving
De ambitie is dat iedereen in Borne zijn eigen (noaber)kracht kan inzetten en dat gemeente en partners op een passende en nabije manier ondersteunen als dat niet kan. Hiervoor wil de raad de Visie Sociaal Domein

realiseren door het programma uit te voeren en de voortgang te monitoren. Stimuleren van inwonersinitiatieven en samenwerking met partners om (preventieve) voorzieningen te organiseren om zo dicht bij inwoners te komen. Een inclusie-agenda moet bijdragen aan een inclusieve samenleving en voorkomen van misbruik blijft aandacht vragen.

Met de vaststelling van de herijkte visie op sport en bewegen is de rol van de buurtsportcoaches verankerd in het sportbeleid. De inzet van de buurtsportcoaches wordt betaald door verschillende partners. De afgelopen jaren heeft de gemeente zijn bijdrage van € 80.000 incidenteel gedekt. Om de continuïteit van de uitvoering sport te waarborgen, ook in het sportbedrijf, en betreffende medewerkers duidelijkheid te geven, stellen wij voor om de gemeentelijke bijdrage van € 80.000 voor de buurtsportcoaches met ingang van 2023 structureel opnemen in de begroting.

Borne Werkt verbindt sport en participatie. Na de start van het sportbedrijf willen we Borne Werkt evalueren. Hiermee kan Borne Werkt in 2023 worden gecontinueerd. Hierbij volgt een evaluatie waarbij wordt gekeken naar de toegevoegde waarde. Daarom stellen we u voor om in 2023 eenmalig € 60.000 beschikbaar te stellen.

De cultuurmakelaar is breed inzetbaar binnen cultuur: muziek, theater, beeldende kunst en vormgeving, podiumkunsten, film, nieuwe media of literaire cultuur. Cultuureducatie valt hier niet onder. In de periode 2019-2020 heeft de gemeente een cultuurmakelaar gehad door gebruik te maken van een subsidieregeling van de provincie Overijssel. In oktober 2022 is deze subsidieregeling opnieuw opengesteld. Dit biedt een kans om in Borne opnieuw een cultuurmakelaar voor 4 uur per week aan te stellen. We stellen voor om in 2023 en 2024 jaarlijks € 10.000 beschikbaar te stellen voor de cultuurmakelaar.

In juni 2022 is het Lokaal Muziekakkoord getekend door de Stichting Brigantijn, St. Stephanus Zenderen, drie lokale muziekverenigingen, Kulturhus, het Lokaal Fonds Borne, de Stichting Meer Muziek in de Klas en de gemeente Borne. De ambitie: structureel muziekonderwijs aan alle groepen van alle basisscholen de gemeente Borne. Muziekonderwijs is nog geen onderdeel van het cultuureducatieprogramma voor scholen. We stellen voor om muziekonderwijs op te nemen in het cultuureducatieprogramma en hiervoor van 2023 tot en met 2025 jaarlijks € 30.000 beschikbaar te stellen.

De analyse van de taakstelling sociaal domein heeft met de monitor sociaal domein vorm gekregen. Van de totale taakstelling van € 2 miljoen wordt € 1,4 miljoen gerealiseerd. Hiervoor moet dan wel invulling worden gegeven aan vier beheersmaatregelen. Hiervoor is in 2023 en 2024 eenmalig extra capaciteit en een maatwerkbudget noodzakelijk. Wij stellen voor om voor de uitvoering van de beheersmaatregelen in 2023 eenmalig € 266.000 en in 2024 eenmalig € 202.000 beschikbaar te stellen uit de bestemmings-reserve Sociaal domein. Omdat deze bestemmingsreserve hiermee is uitgeput, kan deze worden opgeheven. De resterende taakstelling Maatschappelijke participatie kan niet worden gerealiseerd zonder directe gevolgen voor onze inwoners. Er zullen dan zeker mensen tussen wal en schip vallen.

ZorgNed is een applicatie om inwoners en medewerkers in het sociaal domein te ondersteunen in verschillende processen. Voor de doorontwikkeling van ZorgNed is uitbreiding met vier modules wenselijk: Basisfunctionaliteit MijnGemeente, E-formulieren, Cliëntonderzoek en Digitaal cliëntdossier. Met deze modules wordt de gebruiksvriendelijkheid voor inwoners vergroot en de werkprocessen voor medewerkers efficiënter. Wij stellen voor om voor het gebruik van Zorgned-modules in 2023 eenmalig € 26.000 en met ingang van 2024 structureel € 15.000 beschikbaar te stellen.

Het ambulant jongerenwerk draagt bij aan de vorming, opvoeding en maatschappelijke participatie van jeugd en jongeren. Het jongerenwerk in Borne is met coronamiddelen incidenteel uitgebreid van 16 naar 32 uur. Voorgesteld wordt om deze uitbreiding structureel te maken en deze kostenpost op te nemen in de begroting. De preventieve inzet van jongerenwerk zal leiden tot een prettiger leefomgeving en tot minder kosten door minder maatwerktrajecten en minder overlast en vernielingen. We stellen daarom voor om de huidige inzet van jongerenwerk structureel te maken en hiervoor met ingang van 2023 structureel € 41.000 beschikbaar te stellen.

Om door corona veroorzaakte problemen bij leerlingen/studenten aan te pakken is een pilot van 1 jaar voorzien en een vacature voor een orthopedagoog opengesteld. Het is niet gelukt om hiervoor iemand te vinden. Daarnaast is bij nader inzien de periode van 1 jaar (te) kort om een goed beeld te krijgen van de effectiviteit hiervan als preventieve volksgezondheidszorg maatregel. We stellen daarom voor om de periode van de pilot te verlengen tot drie jaar. Aan het eind van deze periode wordt de maatregel geëvalueerd en mogelijk vervolgd. Wij stellen voor om voor de inzet van een orthopedagoog van 2023 tot en met 2025 jaarlijks € 62.000 beschikbaar te stellen en om deze kosten te dekken uit de bestemmingsreserve Gezondheidscentrum.

Op het gebied van zorg en veiligheid neemt de complexe casuïstiek toe. Om hier goed mee om te kunnen gaan, is het wenselijk om de Integrale aanpak ter voorkoming van escalatie bij huishoudens met oplopende problematiek (AVE) te borgen in onze werkprocessen. Deze methode draagt bij aan de doelen van het programma Sociaal domein. Voor de AVE is de komende drie jaar uitbreiding van de formatie procescoördinator zorg en veiligheid met 28 uur nodig (€65.000). De procescoördinator verbindt het veiligheidsdomein met het zorgdomein, zodat criminaliteit en overlast vroegtijdig worden gesignaleerd en integraal aangepakt.

8.1 Voorstellen voor een betrouwbaar en transparant bestuur
De ambitie is om een betrouwbare en servicegerichte overheid te zijn ten dienste van de samenleving. Hiervoor wil de raad in gesprek over ‘welke gemeente willen we zijn’. Het werken met een meerjarige bestuurlijke agenda moet inzicht geven in het proces en de rol van de raad. Bij projecten met een grote maatschappelijke impact worden raad en burgers aan de voorkant betrokken. Tenslotte wil de raad de kwaliteit van bestuurlijke voorstellen verbeteren.

Om de Wet open overheid op een juiste manier te implementeren in de gemeentelijke organisatie, is het o.a. een voorwaarde om digitale documenten duurzaam toegankelijk te maken. De gemeentelijke informatiehuishouding voldoet nog niet volledig aan de wettelijke verplichtingen. Hiervoor moeten we het informatiebeleid herijken, een kanaalstrategie voor de langere termijn ontwikkelen, duizenden documenten op harde schijven en emailboxen opschonen en het digitale bewustzijn van medewerkers en bestuurders vergroten. We stellen voor om voor de invoering van de Wet open overheid met ingang van 2023 structureel € 120.000 beschikbaar te stellen, aanvullend op de middelen die het Rijk beschikbaar stelt. Hiermee kunnen we vanaf 2022 gefaseerd de ambities vanuit de wettelijke verplichting realiseren, zoals het actief openbaar maken van de verplichte informatiecategorieën organisatiegegevens, raadsstukken, convenanten en Woo-verzoeken.

Om informatie visueel beschikbaar te maken voor bestuur, organisatie en samenleving zijn communicatiemiddelen nodig, zoals een begroting in 1 oogopslag, processen in 1 oogopslag en een bedrijfsvoeringkalender. Deze middelen sluiten aan op de ontwikkeling van geïntegreerde informatievoorziening (dashboard). Wij stellen voor om voor communicatiemiddelen met ingang van 2023 structureel € 15.000 beschikbaar te stellen.

Het aantal digitale aanvallen op apparaten en netwerken groeit elk jaar gestaag door. Ook de gemeente Borne heeft te maken met beveiligingslekken en potentiële kansen op aan digitale aanval. Om hierop voorbereid te zijn en de digitale veiligheid te vergroten, wordt voorgesteld om met ingang van 2023 structureel € 15.000 beschikbaar te stellen voor specialistische inhuur en indien nodig aanschaf van software of hardware. Hiermee kan direct worden ingegrepen bij een dreiging.

De bouw van het Huis van Borne valt € 1,5 miljoen duurder uit dan begroot. Dit wordt vooral veroorzaakt door een groei van het bruto vloeroppervlak, een zorgvuldiger inpassing van de raadzaal en een hogere duurzaamheidsnorm. We stellen u voor om de structurele lasten ter hoogte van € 75.000 vanaf 2025 te reserveren. In de eerste helft van 2023 komen we met een separaat kredietvoorstel richting uw raad.

Naar onze inwoners vinden we duidelijke, tijdige en heldere communicatie belangrijk. We willen meer investeren in het betrekken van en samenwerken met inwoners bij grote projecten en onderwerpen waar inwoners direct bij zijn betrokken. Met als doel dat gemeente en samenleving de opgaven waar Borne voor gesteld staat, samen aangaan. Dit helpt ons bij het herwinnen en bouwen aan het vertrouwen in het gemeentebestuur. Voor het versterken van participatie en communicatie bij projecten en programma's is ondersteuning van projectleiders en programmamanagers nodig. Om hierin (deels) te voorzien is capaciteit nodig voor projectcommunicatie en programmasecretariaat. Wij stellen voor om voor deze versterking van programma's en projecten van 2023 tot en met 2025 jaarlijks € 75.000 beschikbaar te stellen.

Het nieuw te ontwikkelen programma Bestuur en samenleving vraagt externe expertise en afstemming met partners en inwoners. Dit vraagt extra inzet. Om dit programma te kunnen ontwikkelen, stellen wij u voor om hiervoor eenmalig in 2023 € 15.000 beschikbaar te stellen.

9.1 Voorstellen voor een structureel financieel gezonde gemeente
De ambitie is om een structureel financieel gezonde gemeente te zijn en te blijven. Hiervoor wil de raad inzicht in de financiële situatie van Borne door een te ontwikkelen dashboard dat de komende jaren kan worden uitgebouwd met beleidsmatige informatie. Voor de grote projecten wil de raad inzicht in de voortgang en de mogelijkheden om kaders bij te stellen.

De Provincie Overijssel legt de Vloedbeltverbinding aan. De Bornse bijdrage aan de Vloedbeltverbinding is € 5 miljoen. De kapitaallasten van deze bijdrage zijn nu structureel opgenomen in de begroting. Omdat de structurele middelen in het financieel perspectief in 2026 sterk dalen, stellen wij voor om de bijdrage voor de Vloedbeltverbinding in één keer te doen. Dat kost in 2023 eenmalig € 5 miljoen en levert dan een structureel voordeel op van € 191.000.

Middelen voor nieuwe beleidskeuzes zijn beschikbaar in de reserve Beleidsontwikkeling (incidenteel) en de stelpost Beleidsontwikkeling (structureel). Wij stellen u voor om nieuwe beleidsontwikkelingen weer te financieren uit de stelpost Beleidsontwikkeling en de reserve Beleidsontwikkeling en voor structurele beleidsuitgaven in 2023 en 2024 de stelpost Beleidsontwikkeling met ingang van 2023 weer te vullen. Hierdoor kan de raad ook lopende het begrotingsjaar nieuw beleid dekken en daarmee beter inspelen op onvoorziene (maatschappelijke) ontwikkelingen. Wel willen we, in tegenstelling tot de kaderbrief, voorstellen de hoogte waarmee de stelpost gevuld wordt te wijzigen. Bij de kaderbrief hebben we voorgesteld deze stelpost met stappen van € 200.000 per jaar te vullen (van € 200.000 in 2023, naar € 800.000 in 2026). Hierover wordt nu voorgesteld om dit met stappen van € 100.000 per jaar te doen. Hiermee kunnen we nog steeds inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen en dit geeft ons de gelegenheid om de stap van € 100.000 per jaar, die nu niet gezet wordt, in te zetten op het gebied van prijscompensatie voor onze projecten.

Tot nu toe was het ‘prijs-beïnvloedbare’ gedeelte van het sociaal domein niet opgenomen binnen de stelpost Prijscompensatie. Het sociaal domein is sinds de decentralisatie een substantieel onderdeel van onze begroting, waar ook forse prijsstijgingen plaatsvinden. Om dit niet jaarlijks te hoeven compenseren, stellen wij voor om het gedeelte van het sociaal domein waarvan de prijs kan stijgen mee te nemen bij het berekenen van de stelpost Prijscompensatie. Wij stellen daarom voor om de stelpost Prijscompensatie structureel te verhogen met € 1,01 miljoen in 2024, met € 1,428 miljoen in 2025 en met € 2,081 miljoen structureel vanaf 2026. 2023 is door de enorme stijging in energielasten een uitzonderlijk jaar. Wij stellen voor om in 2023 eenmalig € 1,7 miljoen beschikbaar te stellen om uitschieters, zoals de energielasten zelf, uit te kunnen dekken. In de stelpost Sociaal Domein zit structureel € 304.000. Wij stellen voor dit bedrag in te zetten binnen de stelpost Prijscompensatie om de inflatie binnen het sociaal domein ten dele op te kunnen vangen

De inflatie heeft gevolgen voor de Bornse projecten en investeringen. De kosten stijgen en de beschikbare kredieten zijn niet meer toereikend. Om geplande ambities en investeringen niet bij voorbaat onmogelijk te maken, stellen wij voor om middelen te reserveren om de gevolgen van de inflatie te kunnen compenseren voor projecten en investeringen. De totale kostenstijging door inflatie voor projecten en investeringen was bij de kaderstelling ongeveer € 12 miljoen. Wij sluiten niet uit dat de kosten door sterkere inflatie en stijgende prijzen hoger uitvallen dan nu voorzien. Deze lasten willen wij niet doorschuiven naar onze inwoners. We stellen dus voor om de stelpost nieuw beleid in kleinere stappen te verhogen en het gedeelte dat vrijvalt toe te voegen aan de stelpost prijscompensatie voor onze bestaande projecten en investeringen. Om de structurele lasten hiervan te dekken, wordt voorgesteld om de stelpost Prijscompensatie structureel te verhogen met € 300.000 in 2023, met € 585.000 in 2024, met € 735.000 in 2025 en met € 835.000 in 2026.

Besluiten over stelposten moeten door de gemeenteraad worden genomen (budgetrecht). Omdat nieuwe afspraken en aanbestedingen vaak op korte termijn om een besluit vragen, stellen wij u voor om het college vanaf heden te mandateren voor het benutten van de stelpost Prijscompensatie ten behoeve van bestaande kredieten om de kostenstijgingen in de bouw vanwege de energie- en Oekraïnecrisis op te kunnen vangen. Hierover legt het college dan achteraf verantwoording af aan de gemeenteraad.

10.1 Woonlastenontwikkeling
De aldoor stijgende inflatie zorgt voor toenemende kosten van projecten en programma’s. Gemeenteraad en college willen blijven investeren in de samenleving én een financieel gezonde gemeente zijn en blijven. We willen de enorme inflatie (17,1% in september) niet bij de burger neerleggen in de vorm van een even extreme OZB-verhoging. Voorgesteld wordt om bij de tarievenverordeningen in december, los van de reguliere inflatiecorrectie van 2,8%, de OZB-tarieven niet verder te verhogen. We gaan op 25 oktober met uw raad in gesprek over de rol die we kunnen spelen om groeiende armoede tegen te gaan. Voor de afvalstoffenheffing verwijzen we naar onderdeel 2.2 van dit raadsvoorstel. De rioolheffing loopt conform watertakenplan en wordt aan u voorgelegd bij de tarievenverordening.

11.1 Toevoegen van resterend begrotingssaldo aan reserve en stelpost geeft eenduidig aan wat de vrij besteedbare ruimte voor de gemeenteraad is.
De stelpost beleidsontwikkeling bevat de structurele middelen die vrij besteedbaar zijn door de gemeenteraad. De vrij besteedbare incidentele middelen zijn opgenomen in de reserve beleidsontwikkeling. Deze reserve maakt ook deel uit van het weerstandsvermogen.

4 Kanttekeningen

2.1 Jeugdmiddelen Gemeentefonds
In de meicirculaire ontbreken de toevoegingen van de extra middelen jeugdzorg aan de algemene uitkering voor de jaren 2024-2027 conform het advies van de Commissie van Wijzen. Rijk, VNG en IPO hebben gezamenlijk afgesproken dat alle gemeenten in de jaarschijven 2023 tot en met 2025 van de meerjarenraming 75% van de bedragen onder de Hervormingsagenda van de Commissie van Wijzen als stelpost mogen opnemen. De provincie heeft bevestigd dat ook voor het jaar 2026 uitgegaan kan worden van 75%. Structurele duidelijkheid over deze stelpost volgt naar verwachting bij de afronding van de Hervormingagenda jeugdzorg, die eind 2022 moet zijn afgerond.

2.2 Inflatie
De oorlog in Oekraïne, Covid-19 en de uitvoering van het regeerakkoord zijn allemaal onzekere factoren, die zich uiten in een onzeker inflatie- en rentepercentage. Er is daarom aandacht besteed aan het zorgvuldig omgaan met onze stelposten. Dit neemt niet weg dat zeker op het gebied van bijvoorbeeld energie de bedragen echt dagkoersen zijn.

2.3 Bestaanszekerheid in Borne
Bij de behandeling van de kaderbrief in juli heeft de raad stilgestaan bij de maatschappelijke ontwikkelingen die het leven in Borne en ver daarbuiten beïnvloeden. Vooral de gevolgen van prijsstijgingen en inflatie zijn sinds de bespreking van de kaderbrief duidelijk merkbaar voor onze inwoners. Niet alleen lagere inkomens hebben moeite om elke maand rond te komen. Steeds meer mensen en gezinnen kunnen hun dagelijkse boodschappen en energierekening niet meer betalen. Ondanks de maatregelen die de rijksoverheid heeft aangekondigd, lijkt het onvermijdelijk dat we als gemeente ook te hulp moeten schieten. In deze begroting zijn daarvoor geen voorstellen opgenomen. We gaan op 25 oktober met uw raad in gesprek over de rol die we kunnen spelen om groeiende armoede tegen te gaan. Eventuele maatregelen kunnen worden gedekt uit de reserve beleidsontwikkeling.

5 Kosten, baten en dekking

Effect van 1e begrotingswijziging op het saldo
De begroting 2023-2026 laat het volgende beeld zien:

Financieel perspectief (* €1.000)	Begroting 2023	Jaarschijf 2024	Jaarschijf 2025	Jaarschijf 2026
Incidenteel	529 N	39 V	30 V	0 V
Structureel	536 V	2.350 V	4.496 V	2.141 V
Eindtotaal	**7 V**	**2.390 V**	**4.526 V**	**2.141 V**

Het saldo na de 1e begrotingswijziging is als volgt:

Stand na 1e wijziging (*€1.000)	Begroting 2023	Jaarschijf 2024	Jaarschijf 2025	Jaarschijf 2026
Incidenteel saldo	7.723 N	652 N	451 N	998V
Structureel saldo	566 V	1.185 V	2.802 V	59 V
Totaal saldo	**7.157 N**	**533 V**	**2.351 V**	**1.057 V**

In beide scenario's is de begroting meerjarig structureel sluitend.
Het saldo is in 2023 eenmalig negatieve vanwege een aantal incidentele zaken (bijvoorbeeld de Vloedbeltverbinding voor € 5miljoen en € 1,7 miljoen voor de eenmalige inflatie o.a. op het gebied van energie) die worden gedekt uit de reserve beleidsontwikkeling.

Effecten van 1e begrotingswijziging op het weerstandsvermogen
Middels de onderstaande twee tabellen wordt inzichtelijk gemaakt wat het weerstandsvermogen is in de begroting 2023-2026 en wat deze is na de 1e wijziging. Hierbij is het begrote resultaat het jaar erop verwerkt in de reserve beleidsontwikkeling. De reserve beleidsontwikkeling is vrij beschikbare incidentele ruimte.
Het weerstandsvermogen stijgt in de primaire begroting van 3,1 naar 4,0. Door de nieuwe beleidsvoorstellen in de eerste wijziging neemt deze af van 3,1 naar 2,2 om uiteindelijk uit te komen op 2,6. Deze daling wordt veroorzaakt door de incidentele nadelen in 2023 (met name de Vloedbeltverbinding). De ratio weerstandsvermogen is met 2,6 nog steeds uitstekend te noemen. De minimale norm die met de raad is afgesproken ligt tussen 1,0 tot 1,4 en betekent voldoende.

Algemene reserves (*€1.000)	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Algemene reserve	6.718	6.518	6.518	6.518
Algemene reserve grondexploitatie	2.704	2.704	2.704	2.704
Reserve beleidsontwikkeling	16.584	16.791	19.181	23.707
Subtotaal algemene reserves	**26.006**	**26.013**	**28.403**	**32.929**
Benodigd weerstandsvermogen	8.313	8.313	8.313	8.313
Weerstandsratio	**3,1**	**3,1**	**3,4**	**4,0**

Weerstandspositie na 1e wijziging:

Algemene reserves (*€1.000)	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Algemene reserve	6.718	6.518	6.518	6.518
Algemene reserve grondexploitatie	2.704	2.704	2.704	2.704
Reserve beleidsontwikkeling	16.584	9.427	9.960	12.311
Subtotaal algemene reserves	**26.006**	**18.649**	**19.182**	**21.533**
Benodigd weerstandsvermogen	8.313	8.313	8.313	8.313
Weerstandsratio	**3,1**	**2,2**	**2,3**	**2,6**

Effect van 1e begrotingswijziging op de kengetallen

In de onderstaande tabellen worden de effecten van de septembercirculaire en het nieuwe beleid ten opzichte van de primaire begroting weergegeven. Het effect op de netto schuldquote en de solvabiliteitsratio is groot. Deze wordt vooral veroorzaakt door de inflatie op de projecten. Zowel in de primaire begroting als in de eerste wijziging herstellen de netto schuldquote en de solvabiliteitsratio zich in 2025. Dit wordt veroorzaakt doordat het aandeel grondexploitaties dan afneemt.

Kengetallen begroting 2023-2026	Begroting 2023	Jaarschijf 2024	Jaarschijf 2025	Jaarschijf 2026
1a. Netto schuldquote	151%	141%	97%	92%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	151%	141%	97%	92%
2. Solvabiliteitsratio	21%	23%	31%	33%
3. Grondexploitatie	51%	43%	13%	14%
4. Structurele exploitatieruimte	1%	3%	6%	3%
5. Belastingcapaciteit	101%	101%	101%	101%

Kengetallen begroting 2023-2026 na 1e begrotingswijziging	Begroting 2023	Jaarschijf 2024	Jaarschijf 2025	Jaarschijf 2026
1a. Netto schuldquote	178%	170%	128%	128%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	178%	170%	128%	128%
2. Solvabiliteitsratio	15%	15%	20%	20%
3. Grondexploitatie	51%	43%	13%	14%
4. Structurele exploitatieruimte	1%	2%	4%	0%
5. Belastingcapaciteit	101%	101%	101%	101%

6 Vervolg na besluitvorming

Na vaststelling van de begroting wordt deze toegezonden aan het college van Gedeputeerde Staten van Overijssel als toezichthouder.

Voorstel

Aan de raad wordt voorgesteld om:

1. De begroting 2023 vast te stellen met een voordelig saldo van € 7.000;

2. Kennis te nemen van de meerjarenramingen 2024-2026 met een voordelig saldo van € 2.141.000 in 2026;

3. Kennis te nemen van de septembercirculaire 2022;

4. Het voordelig structureel saldo van €700.000 uit de septembercirculaire toe te voegen aan het saldo van de begroting 2023-2026;

5 Voor een groeiende, leefbare gemeente:
5a. Voor de woningbouwimpuls van 2023 tot en met 2025 jaarlijks € 120.000 beschikbaar te stellen en dit bedrag te dekken uit het saldo van de begroting;

6 Voor een klimaat-neutrale gemeenschap:
6a. Voor uitvoering energietransitie van 2023 t/m 2025 jaarlijks € 191.000 beschikbaar te stellen en dit bedrag te dekken uit het saldo van de begroting;

7 Voor een inclusieve samenleving:
7a. De bijdrage van € 80.000 voor de buurtsportcoaches met ingang van 2023 structureel beschikbaar te stellen en dit bedrag te dekken uit het saldo van de begroting;
7b. voor Borne werkt in 2023 eenmalig € 60.000 beschikbaar te stellen en dit bedrag te dekken uit het saldo van de begroting.
7c. Voor de cultuurmakelaar in 2023 en 2024 jaarlijks € 10.000 beschikbaar te stellen en dit bedrag te dekken uit het saldo van de begroting;
7d. voor muziekonderwijs van 2023 tot en met 2025 jaarlijks € 30.000 beschikbaar te stellen en dit bedrag te dekken uit het saldo van de begroting;
7e. Voor beheersmaatregelen in 2023 eenmalig € 267.500 en in 2024 eenmalig € 200.000 beschikbaar te stellen en dit voor €267.500 te dekken uit de bestemmingsreserve Sociaal domein en € 200.000 uit het saldo van de begroting;
7f. De bestemmingsreserve Sociaal domein op te heffen;
7g. voor het gebruik van ZorgNed-modules in 2023 eenmalig € 26.000 en met ingang van 2024 structureel € 15.000 beschikbaar te stellen en dit bedrag te dekken uit het saldo van de begroting;
7h. voor de inzet van jongerenwerk met ingang van 2023 structureel € 41.000 beschikbaar te stellen en dit bedrag te dekken uit het saldo van de begroting;
7i. voor de inzet van een orthopedagoog van 2023 tot en met 2025 jaarlijks € 62.000 beschikbaar te stellen en dit bedrag te dekken uit de bestemmingsreserve Gezondheidscentrum;
7j. voor versterking van zorg en veiligheid van 2023 tot en met 2025 jaarlijks € 65.000 beschikbaar te stellen en dit bedrag te dekken uit het saldo van de begroting;

7k. de ombuiging sport drie jaar lang incidenteel (voor 2023 is dit € 205.000, voor 2024 en 2025 €265.000) door te schuiven en na evaluatie van het sportbedrijf en na de oplevering van 't Wooldrik te betrekken bij het begrotingstraject 2026;

8 Voor een betrouwbaar en transparant bestuur:
8a. ten behoeve van de invoering van de Wet open overheid met ingang van 2023 structureel € 120.000 beschikbaar te stellen en dit bedrag ten laste te brengen van het begrotingssaldo;
8b. voor communicatiemiddelen met ingang van 2023 structureel € 15.000 beschikbaar te stellen en dit bedrag te dekken uit het begrotingssaldo;
8c. voor de bescherming tegen digitale aanvallen met ingang van 2023 structureel € 15.000 beschikbaar te stellen en dit bedrag te dekken uit het begrotingssaldo;
8d. ten behoeve van het project Huis van Borne in 2025 aanvullend € 75.000 te reserveren en met ingang van 2025 te dekken uit het begrotingssaldo;
8e. voor versterking programma's en projecten van 2023 tot en met 2025 jaarlijks € 75.000 beschikbaar te stellen en dit bedrag te dekken uit het saldo van de begroting;
8f. voor het opstellen van programmaplan Bestuur en samenleving in 2023 eenmalig € 15.000 beschikbaar te stellen en dit bedrag te dekken uit het saldo van de begroting;

9. Voor een structureel financieel gezonde gemeente:
9a. in 2023 € 100.000, in 2024 €200.000 en in 2025 € 100.000 toe te voegen aan de stelpost beleidsontwikkeling en dit te dekken uit het begrotingssaldo;
9b. ten behoeve van het sociaal domein de stelpost prijscompensatie te verhogen met € 1,0 miljoen in 2024, met € 1,4 miljoen in 2025 en met € 2,1 miljoen structureel vanaf 2026 en dit te dekken uit het begrotingssaldo;
9c. ten behoeve van het sociaal domein de stelpost prijscompensatie in 2023 eenmalig te verhogen met € 1,7 miljoen en dit bedrag te dekken uit het saldo van de begroting;
9d. de stelpost sociaal domein van €304.000 structureel vrij te laten in het begrotingssaldo om de prijscompensatie binnen het sociaal domein ten dele op te kunnen vangen;
9e. Voor de toenemende kosten van projecten door de inflatie de stelpost prijscompensatie structureel te verhogen met € 300.000 in 2023, met 585.000 in 2024, met € 735.000 in 2025 en in 2026 met € 835.000 en dit te dekken uit het begrotingssaldo;
9f. het college na besluitvorming in 2022 en voor het begrotingsjaar 2023 te mandateren voor het verhogen van beschikbare kredieten voor projecten en investeringen ten laste van de stelpost Prijscompensatie;
9g. de bijdrage voor de Vloedbeltverbinding van eenmalig € 5 miljoen in 2023 te betalen en dit te dekken uit het saldo van de begroting;
9h. Het structurele voordeel van de eenmalige betaling voor de Vloedbeltverbinding van € 167.000 in 2024 toe te voegen aan het saldo van de begroting 2023-2026.

10. De OZB behoudens de reguliere inflatiecorrectie van 2,8% in 2023 niet aanvullend te verhogen.

11. Het nadelige begrotingssaldo van €7.157.000 toe te onttrekken aan de reserve Beleidsontwikkeling.

Bijlage(n)
22int07579 Raadsbesluit
22bij07335 Begroting 2023-2026
22int07602 Memo septembercirculaire 202

Gemeente Borne

Borne, 06-10-2022

Burgemeester en wethouders van de gemeente Borne,
de secretaris, de burgemeester,

E.S.I. ter Koele drs. J.H.R. Pierik